

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2002 m. lapkričio 9 d.

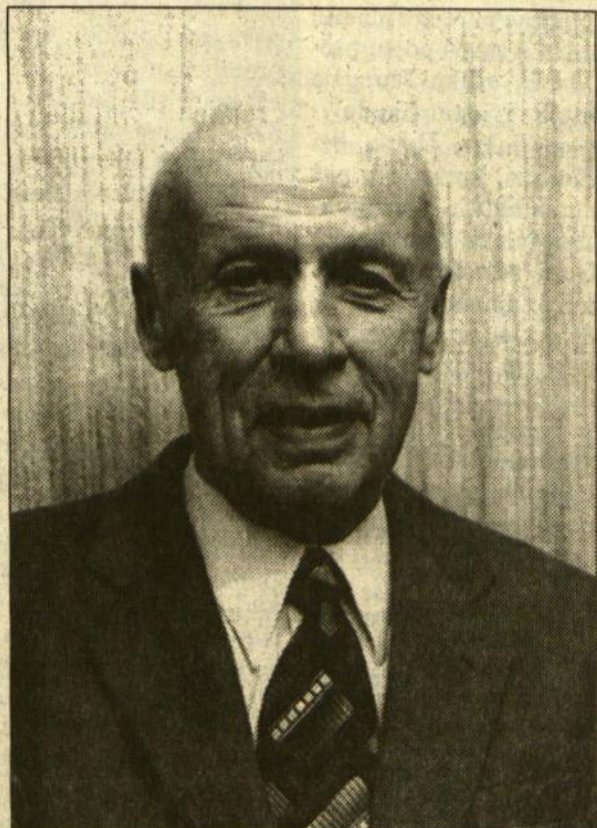
Nr. 217 (37)

Saturday supplement November 9, 2002

No. 217 (37)

Dievaitis iš Suvalkijos sodų

Vytautas A. Jonynas

Petras Katilius.

„Jurginai — senų moterų gėlė“, pareiškė poetas. Kaip nuostabiai taikliai pagauta mūsų grožio pajautų kaita. Ilgą laiką neišvaizdus, godus erdvės kerai, kurio beveik nepastebėdavom, jauni būdami, senstant tampa artimas ir mielas. Panaši permaina ištinka ir mūsų skaitinius. „Susizavėjimas lyrika, nuotykių ar meilės romanais nusišeria, užleisdamas vietą biografinių tekstų pomėgiui. Imama trokšti autentikos, tekstų, primenančių mūsų gyvenimo tarpynius, atkuriančius istorinį foną. Ypač jei tie tekstai rašyti turtingo ir pastabaus asmens, seno žvirblio, kaip sakoma, visokių kruopų lesusio.“

Tokį džiaugsmą suteikė atsitiktinai surastas Vikt. Alekno atsiminimų pluoštas, išsidrikęs per tris *Mokslo Lietuvos* numerius. Stambioji jo dalis skiriama dviejų Juozų — J. Keliuocio ir J. Miltinio — apybraižoms, bet pokalbio su Gedimynu Zemlicku pradžioje V. Alekna prisimena vaikystę ir gimnazijos lankymo metus. Kai kas atsišaukė man familiariu aidesiu — skolinimasis ir nešiojimas namo knygų iš įvairiausių landynių, neapsisprendimas ką studijuoti!

„Vis dėlto turiu pasakyti, kad tarpukario lietuviška mokykla nebuvo tokia ideali, kaip pasakoją žmonės, kurie tos mokyklos suole nėra sėdėję. Ko man labiausiai stigo? Supratimo, ką veiksiu, baigęs gimnaziją. Klasėje buvau geriausias matematikas. Bet pasirinkau humanitarinius mokslus.“

— Kodėl rinkotės nelabai praktišką dalyką, kaip lotynų kalbą? Ir kodėl nesirinkot matematikos, kuri sekėsi ir kurią mėgote?

— Matiau, kaip mokiniai apgaudinėja matematikos mokytojus, jų nekentia, nes matematikos nesupranta, jiems sunku. Vadinasi, pasirinkęs matematiką taip pat būsiu apgaudinėjamas ir nemylimas. Be to, gerai mokėsi matematikos, paprastai rinkdavosi Technikos fakultetą, tapdavo inžinieriais. Tėvas išsivadavo norint tapti inžinierium, reikia ilgai studijuoti, tiek pinigų neturėjime... Juk kaip tik buvo krizės metai — 1933-iejai.

Taip nuogaustauja vaikinukas prieš 70 metų ir kazin, ar situacija žymiai pakitusi šandien. Bent matematikos mokytojų reputacija tikriausiai ta pati. Sunkiau suprantamas yra to gimnazistuko priekaištavimas, jog mokiniai pedagogus apgaudinėja. Faktiškai būdavo atvirkščiai. Mokiniai būdavo menkai paruoštų, perkrautų darbų taisyumu mokytojų aukomis. Tai jie pasėdavo nepasitikėjimo sėklą jaunose širdyse, įsitikinimą, jog neturima gabumų tam saugysliniam mokslui, pasak akademiko V. Stasiulevičiaus, reikalaujančiam vien, kad žinojime nebūtų spragų.

Trumpai kalbant, buvo dvi matematikos dėstytojų kategorijos. Geri mokytojai ir nie-

kam tik. Geri buvo retenybė. Tarkim, kometomis dangaus skliaute. O vidutinybių buvo visos amaras, pradedant pusiau pakenčiamom menkystom ir baigiant nervų ligomis, psichopatais ir teroristais.

Laimingi tie, kuriems neteko sutikti gyvenimo kelyje tų baisių, bet net ir jiems gali būti maloni staigmena neseniai išėjusi kolektyvinė knyga apie vieną išimčių — *Petrą Katilių* (Vilnius, „Mažoji Evalina“ 2002). Ja bandoma pa-vaizduoti vieno tokio reto perlo, matematikos dėstytojo su žmogiška išvaizda, gyvenimo trajektorija. Žinant isipilietinius stereotipus, pats užmojis, objekto parinkimas yra išskirtinos drąsos žygis, ir atvirai kalbant, tenka stebėtis jo sumanytojos ir veikalo sudarytojos, Teodoros Šomkaitės-Katilienės energija bei kruopštumu.

Savaime aišku ji buvo ne viena. Jai talkininkavo nemažas burs buvusių Katiliaus draugų, darbo kolegų, studentų ir šiaip pažįstamų, to paties kiemo kaimynų, nekalbant apie medžiotojus ar žvejus. Bet reikėjo juk prikaltinti juos parašyti atminimų pluoštą ar parūpinti kai kurią iliustratyvinę medžiagą. Šiuo paskutiniu požiūriu leidinys tikrai išpūdingas. Kas tiesa, tai tiesa, nemažą kiekį dokumentacijos T. Katilienė susirado velionio rašomojo stalo stalčiuose; tvarkingai suruoštas pažymėjimus, diplomus, pakvitavimus ir kitokius raštelius, bet apskritai dokumentinė-iliustratyvinė leidimo pusė išskirtinai turininga ir įvairi.

Nors kolektyvinių leidinių apie rašytojus, mokslininkus, dvasininkus, sporto ar kino žvaigždes pastaruoju metu pagausėjo, jų sandara liko ta pati. Neišvengiamos dvi pagrindinės dalys. Pirmąją, biografinę, paprastai parašo leidinio sudarytoja, remdamasi šeimos archyvu. Antrąją sudaro įvairių liudijimų rinktinė. Tą takoskyrą aptinkam ir leidinyje Petras Katilius. Skiria

ji tačiau nemažai naujovių, atsiradusių, spėjama, iš T. Katilienės užgaidų suteikti monografijai visapusiškesnį apšvietimą. Taip sakysim, nekalbant apie iliustracijų gausą, bandoma atkurti Katiliaus viešnagę Heidelberge. Išskirtinai iškeliamas profesoriaus egzaminavimasis pas garsų filosofą Karlą Jaspersą. Tuo įtaigojama, kad filosofo pasikaitos turėjusios įtakos prof. Katiliaus dvasiniam tobulėjimui, ir tai galbūt tiesa. Bet yra knygoje visų pasirašiusių studijų knygtelėje vokiečių mokslininkų tikriausiai kepurinių pažinčių biografinės apybraižos; sausos kaip pelai.

Kaip pridėra biografinė dalis, suminiama aptariamo asmens bibliografija. Bet šiuokart nesitenkinama vien pavadinimų sąrašo, o integruojami leidinys tos publicistikos tekstai. Negana to, įterpiami ir matematiniai rašiniai, pilni formulų ir dalykų, suprantamų vien specialistams matematikams.

„Vienas paveikslėlis“ sako kiniečių išmintis, „atstoja tūkstantį žodžių“. Vadovaudamasi spėjama tuo principu, knygos sudarytoja nepagaili įvairiausių nuotraukų. Pora jų neužgintinai istorinės reikšmės. Taip vieną jų žvelgia į mus Voronežo lietuviškos gimnazijos auklėtinis su uniformine kepure. (Pasirodo, kad tos Martyno Yčo gimnazijos mokiniais buvo Antanas Sniečkus ir poetas Julius Janonis). Kita, šiuokart grupinė, nuotrauka dar nelauktesnė. Fotografas, susodinęs į kėdus advokatą Motiejų Lozraitį, Gabrielių Landsbergį ir Motiejų Čepą. Stovi užpakalyje pusiau užsisvajoję — Jonas Jablonskis, Juozas Tumas-Vaižgantas ir Vincas Kudirka su stagarėliu rankoje. Ypač gausu nuotraukėlių genealoginėje dalyje, ir tai pateisinama.

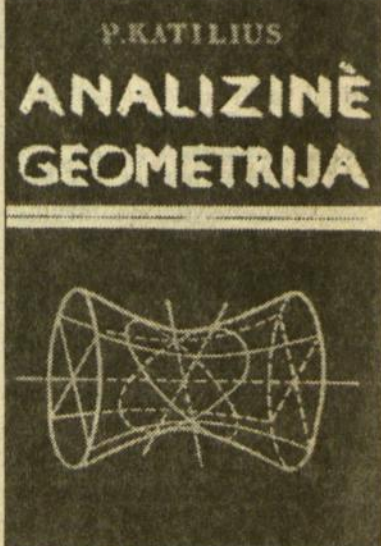
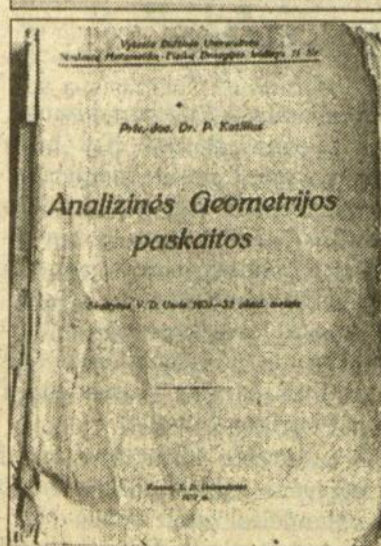
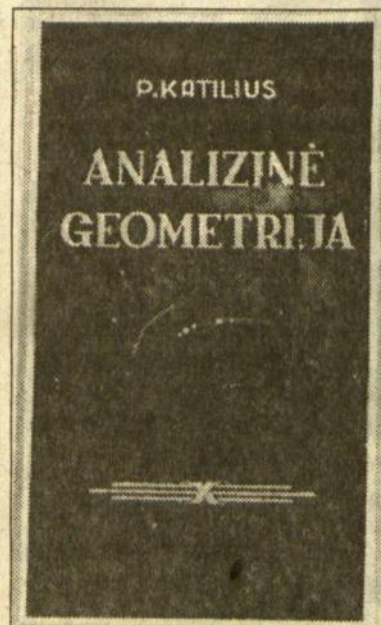
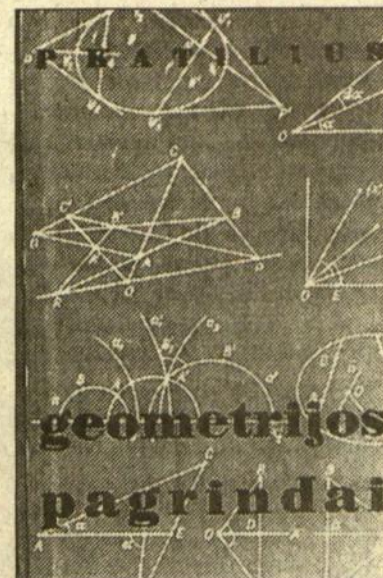
Bet jei sunku užginčyti knygai tam tikrą albuminę dimensiją, tai nereikia, kad būtų afišuojamasi ar puikuojamasi savo „dinastija“. Apie kai ku-

riuos Katilių poelgius bei veiksmus papasakojama labai santūriai, nors jie buvo tikrai reikšmingi ir drąsūs. Taip, sakysim, vien prabėgom pasakoma, kad Teodoros Šomkaitės iniciatyva buvo kreiptasi į kunigą Lipniūną su pasiūlymu suorganizuoti medžiaginę paramą studentų valgyklai Augustijonų bendrabutyje. Ji išgelbėjo nuo išilgojimo nemažą skaičių studentų, jų tarpe ir meno mokyklos mokinių.

Poroj vietų paminima, jog P. Katilius niekaip negalėjęs dovanoti naciams, kad jie uždardė mūsų mokslo šventovę — Vilniaus universitetą. Faktiškai jis padarė daug daugiau. Jis neleido okupantams pasiglemžti laboratorijų įrangos ir kitokio universiteto turto, tuo pačiu paspartindamas frontui tuolus ir vakarus, studijų pradžią.

Labai dažna biografių yda būna pokrypis idealizuoti aprašomojo asmens tėvų atvaizdus. Tokio beatodairinio paauksinimo šiuo atveju neaptingam. Leidžiama atspėti, kad Petras Katilius nemažai pasisavino elgesio normų iš savo motinos, valdingos ir savarankiškos moters, išauginusi nemažą šeimą ir patyrusios gyvenime nemažai nuoskaudų. Papasakojama, kad, kai jos vyras paspruko į Ameriką, vengdamas karinės prievolės caro armijoje, į jai nepasimetusi ūkyje. Paminimas jos tolerantiškumas ir principingumas: nieko už nieką nekaltinti, visų gailėtis, kur tik galima visiems padėti ir nerūstinti kitų — „neuzgauti širdies“. Panašiai dalykiškai aptariami ir kiti šeimos nariai. Paties Petro Katiliaus gyvenimo istorija labai paprasta, nedramatiška. Gal todėl autobiografijos vietoj siūlomas jo apie 1956 m. rašytas „Curriculum vitae“. Iš jo patiriam, kad, gimęs 1903 m., P. Katilius 1912 m. įstoja į Marijampolės gimnaziją. Karo veiksmams prasidėjus, gimnazija evakuojama į Voronežą. Vienas, be tėvų, Petras pasiveja evakuojamuosius vagonu, kuriuo gabenamos gimnazijos knygos. Grįžęs Lietuvon 1918 m., Petras mokosi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje ir, ją baigęs, įstoja į naujai formuojamo universiteto matematikos ir gamtos fakultetą studijuoti matematikos, kurioj, draugų liudijimu, Voroneže išmanė daugiau už savo mokytoją. Paskutinius metus universitete mokytojauja Kauno mokytojų seminarijoje. 1927 m. gavęs Humboldt stipendiją, išvyksta tobulintis Heidelbergo universitetan. Ten išbūna 4 semestrus (3 vasaros ir vieną žiemą). Grįžęs Kaunan pakeliamas jaunesniojo asistento, vėliau, 1929 m., vyresniojo asistento. 1930 m. habilituojasi ir gauna privatdocento vardą.

1940 m. Matematikos — gamtos fakultetas perkeliama Vilniun ir Svetimio ministerijos įsakymu P. Katilius paskiriamas ekstraordinari-

niu profesorium bei matematikos gamtos fakulteto dekanu.

1947 m. sausio 14 d. speciali okupanto komisija peržiūri dėstytojų mokslinius vardus, kad prof. Otto Volk patarė Katiliui prašyti stipendijos i Heidelburgo universitetą.

Iš visų sutiktų Heidelberge išskilių žmonių didžiausią išpūdį Katiliui paliko, dar tuomet ne visai pasiekusi savo viršūnę, filosofo Karlo Jasperso figūra. Jo elegantiška apranga ir laikysena, logiška mintių tvarka, raiškus balso tembras darė išpūdį. Visiems patikdavo jo paprastumas ir aiškumas. Neabejotinai visa tai turėjo įtakos i Petro Katiliaus manieroms. Kaip bebūtų, atrodo, kad Katilius buvo gimęs po laiminga žvaigžde. Heidelberge jam mažiau teko susidurti su gūžiaja Vokietija — miesčioniška iki pašaknų su savo autoritetų kultu, ti-

tulų garbinimu ir arogancija santykiuose su kitų tautų žmonėmis. Kai mūsų universiteto žmonės bei studentai vadindavo Katilių „profesorium“ ar „mūsų dekanu“ jų balse nebūdavo to klaikaus veidmainiškumo ir pataikavimo, kurie pasigirdavo vokiečių pašnekesiuose.

Teodora Šomkaitė-Katilienė savo straipsniuose atkuria pa-žymėtinais detaliais 45 m. bendro gyvenimo istoriją. Skaityto-

buvo užpirkta už juokingą sumą Miunchene. Kai 1926 m. P. Katilius baigė Kauno universitetą, buvo paliktas dirbti laborantu. Susidaro išpūdis, kad prof. Otto Volk patarė Katiliui prašyti stipendijos i Heidelburgo universitetą.

Iš visų sutiktų Heidelberge išskilių žmonių didžiausią išpūdį Katiliui paliko, dar tuomet ne visai pasiekusi savo viršūnę, filosofo Karlo Jasperso figūra. Jo elegantiška apranga ir laikysena, logiška mintių tvarka, raiškus balso tembras darė išpūdį. Visiems patikdavo jo paprastumas ir aiškumas. Neabejotinai visa tai turėjo įtakos i Petro Katiliaus manieroms. Kaip bebūtų, atrodo, kad Katilius buvo gimęs po laiminga žvaigžde. Heidelberge jam mažiau teko susidurti su gūžiaja Vokietija — miesčioniška iki pašaknų su savo autoritetų kultu, ti-

tulų garbinimu ir arogancija santykiuose su kitų tautų žmonėmis. Kai mūsų universiteto žmonės bei studentai vadindavo Katilių „profesorium“ ar „mūsų dekanu“ jų balse nebūdavo to klaikaus veidmainiškumo ir pataikavimo, kurie pasigirdavo vokiečių pašnekesiuose.

Teodora Šomkaitė-Katilienė savo straipsniuose atkuria pa-žymėtinais detaliais 45 m. bendro gyvenimo istoriją. Skaityto-

jui išaiškinami visi P. Katiliaus gabumai, pomėgiai, laikino ar pastovaus pobūdžio aistros. Jis sužino, kad Katiliaus būta gamtos draugo ir drauge žvėrelių naikintojo, žudiko-medžiotojo, futbolo sirgaliaus ir meškeriojo. Taip pat namisėdos, nagingo staliaus, bitininko ir gelininkystės mėgėjo. Rūkoriaus, bet ne girtuoklio. Vieni metu sukvailiojęs kortuoti, bet pats išsi-gydes. Atpasakojami visi va-sarojimai gamtos prieglobstyje, atotrūkiu nuo kasdienybės rutinos. Pažintiniu po-žiūriu išeiviui pateikiama daug nežinomų dalykų, kaip, sakysim, būdavo keliaujama i Gardiną ir Gudiją apsipirkti, nes ten būvę daugiau ir piges-nių prekių negu sostinėje. Pasi-rodė buvo metas, kai Vilniuje buvo galima nusipirkti lengvą mašiną be leidimų — koki Moskviečių ar Pobiedą. Suži-nom, kad kurį laiką neveikė Vilnių vandentiekis ir žmonės eidavo semtis vandens iš Ne-ries arba iš artezinio šulinio.

Nelaukčiausiu dalyku buvo sužinoti, kad vienu metu Ka-tiliams teko gyventi tame pa-čiame dviaukščiame name kartu su K. Boruta, tada pate-kusiu i nemalonę. Apie neuž-mirštamo Baltaragio malūno autorių pasakojama: „Vienu metu pragyveno tik iš dukters Eglės stipendijos.“

Nukelta i 4 psl.

Šio šeštadienio priedo puslapiuose:

Petras Katilius — neeilinis lietuvis mokslininkas, daugelio knygų autorius — 1 psl.

JAV LB Kultūros taryba kviečia plačiau susipažinti su šiu metų Kultūros premijų laureatais — 2 psl.

Dar apie teatro, muzikos, dailės, radijo, tautinių šokių premijas ir jų laureatus; ką rado „kirvarpa“ knygų lentynoje — 3 psl.

Pr. Visvydas aptaria dail. I. Raulinaitienės grafikos para-dą — 4 psl.

JAV LB Kultūros 2002 m. premijų laureatai

Teatro išrinktasis

„Teatro menas, kaip ir kiekvienas kitas, turi savo tradicijas, savo stilius ir savo kūrėjus-įsirašiusius žmones“. Antanas Vengris

Vienas iš teatro išrinktųjų yra ir Los Angeles sambūrio režisierius Algimantas Žemaitaitis. Taip jau susiklostė, kad LADS veikla sąlyginai suskirstyta į laikotarpius pagal tai, kuris režisierius tuo metu statė spektaklius. Algimanto Žemaitaitio veiklos laikotarpis prasidėjo 1992 metais, kai jis su sambūrio aktorių grupe pastatė pirmą nedidelės apimties veiklą, Julijos Dantienės komediją „Prie dangaus vartų“. Tuo metu sambūryje režisavo ir ilgametis sambūrio režisierius Petras Maželis. Tolerantiškas debiutantas nelipo kolegai senbuviai ant kulnų, bet, nuoširdžiai dirbdamas mėgstamą teatrinį darbą, surežisavo visą eilę idomių spektaklių.

Meilė teatrui lydi režisierių nuo pat vaikystės. Pirmoji pažintis su teatru įvyko dėdės Vinco Grajausko klotimo teatre, Suvalkijos kaime. (Argi neįdomi aplinkybė, kad i sambūrį Algimantą pakvietė Vincas Dovydaitis, tuometinis jo vadovas, taip pat suvalkietis). Karo audrų nublokštas i vakarus, gyvendamas Vokietijoje, pabėgėlių stovykloje nepamiršo pirmųjų teatrinio išpuodžių ir jungėsi prie teatro veiklos Lubecko gimnazijoje.

Su šeima atvykęs gyventi i JAV, įsijungė i Waterburio lietuvių teatrinę veiklą. Atlikdamas karinę prievolę JAV kariuomenėje, dirbo su Fort Bragg Players (N.C.). Baigęs tarnybą, studijavo teatro meną Connecticut universitete, kurį baigė 1959 m. 1960-1964 m. dalyvavo „Off Broadway“ pastatymuose, vaidino „Community“ teatre. Gyvendamas New York, dirbo kvietiniui režisieriui „Lane Theater Workshop“, buvo instituto „Advanced Studies in Theater Arts“ ir „Director's Showcase“ nariu.

I Los Angeles persikėlė 1966 m. ir kurį laiką dirbo kartu su savo svainiu, kinematografu

Paulium Jasiukoniu. Tačiau, kaip liaudies išmintis sako: „sena meilė nerūdyja“. Po metų Algimantas Žemaitaitis vėl tarnauja Melpomenei. Su kompozitore Ona Metrikiene subūrė muzikinę grupę „Vakarių aidai“ ir surežisavo Johann Strauss „Verslų karalių“, „Čigonų baroną“, Smetanos „Parduotąją nuotaką“. Taip pat pastatė Onos Metrikiens „Kartą Gintaro pakrantėje“, „Gilanda“ ir „Dainos, muzika ir gėlės“. Muzikinei grupei „Opera West“ surežisavo Puccini „Madame Butterfly“ ir „La Bohème“.

Algimantas Žemaitaitis, kuklus suvalkietis, nesirūpino tapti įžymybe, bet nuoširdžiai dirbo teatro labui. Rezultatai akivaizdūs. Be jau minėtų muzikinių pastatymų su įvairiomis muzikinėmis grupėmis, surežisavo aštuonis spektaklius kaip Los Angeles Dramos sambūrio režisierius. Tai jau anksčiau minėtas Julijos Dantienės „Prie dangaus vartų“, po to Izabelės Lukošienės „Karalius-vagis“, Jono Mackonio „Kalėdų senelis iš Los Angeles“, savo pamėgto dramaturgo Algirdo Landsbergio „Vėjas gluosniuose“, Žemaitės

komediją su jaunimu „Mūsų gerasis“, Kazio Sajos (režisierių su dramaturgu sieja sena kūrybinė draugystė) komedijas „Susitikimas šaltame vasarnamyje“ ir „Savaitgalio romanas“, Antano Škėmos „Žvakidė“. Už pastarąjį pastatymą 2000 m. rudenį Čikagoje vykusiamė išieivijos teatrų festivalyje buvo apdovanotas už geriausią spektaklio režisūrą. Tai buvo puikus atpildas už ilgą gametį pasiaukojantį darbą lietuviško teatro išlaikymui išieivijoje.

Šiuo metu Algimantas Žemaitaitis stato nuotaikingą Jono Mackonio komediją „Ledi Makbet iš Akmenės“. Pilnas energijos ir kūrybingumo, su sambūrio senbuviais ir naujo-

ta lietuviškiems reikalams, o vėliau, keičiantis sąlygoms ir radijo stotims, skelbimai iš viso iškrito ir valandėlė atsis-tojo grynai lietuviškų reikalų sargyboje.

Programas parengia ir praveda nemažai vedėjų, kurie i kiekvienas savaip, skirtingai — pasireiškia. Laidų turinys ir jų kokybė priklauso nuo programų vedėjų skonio, sugėbėjimo tekstus paruošti, muziką parinkti, priderinti ir visa tai tinkamai perduoti. Tuo būdu radijo valandėlės darosi įvairesnės, tenkinančios skirtingus platesnės klausytojų auditorijos pamėgimus. Per 52 valandėles gyvavimo metus iš viso buvo apie pusę šimto pranešėjų-laidų vedėjų bei gausaus būrio proginių talkininkų.

Anksčiau atskiras laidas paruošdavo ir mūsų organizacijos, pvz., ALTA tautinių švenčių progomis, karių „Ramovė“, paminėdama Kariuomenės šventę, lituanistinę mokyklą, atlikdama literatūrinę programėles. Prisidėdavo lietuvių choras, ateitininkai, skautai ir kt. Deja, Ročesterio lietuvių telkiniui vis mažėjant, išnyko ir beveik visos minėtos organizacijos.

„Dainos aidas“ dabartinė asis yra Raimundas A. Kiršteinas.

XX JAV LB Kultūros premijų šventė

Š. m. lapkričio 17 d. ruošiamą jau XX LB Kultūros tarybos Premijų šventę. Nuo ankstyvo pavasario spaudoje buvo skelbiama apie sudarytus komitetus, kurie, pagal visuomenės siūlymus, išrinko premijų laureatus. Dvidešimtą kartą Lietuvių fondas yra paskyręs po 1,000 dol. šešioms premijoms: muzikui, teatro aktorui, dailininkui, žurnalistui, radijo programai ir tautinių šokių mokytojai.

Kai prieš dvidešimtmetį tuometinė LB Kultūros tarybos pirmininkė Ingrida Bublienė paskelbė ir suorganizavo pirmąją šventę, kažin ar ji tikėjosi, kad tos šventės tęsis iki šiol. Galime pasidžiaugti, kad organizuota Lietuvių Bendruomenė išieivijoje yra gyva ir dar nestinga entuziazmo kūrybai bei darbui.

Nors per pastaruosius keletus metus yra galvojančių, kad menas, muzika ir teatras išieivijos gyvenime liko apleisti, bet iš tikro taip nėra. Jungiasi naujos meninės jėgos, organizuojasi muzikiniai vienetai, daugėja meno parodų, atsiranda naujos idėjos, naujos veiklos sritys. Nei žmogus, nei visuomenė be kultūros negali gyventi. Ir taip kūrybinės jėgos jungia praėjusias kartas su dabartinėmis. LB premijų šventės yra vienintelis būdas plačiau įvertinti kūrybingus asmenis.

Sveikiname laureatus: muzikos — Raimondą Apeikytą už lietuviškos dainos propagavimą; dailės — Juozą Mieliulį už autentišką kūrybą; žurnalistą — Algirdą Pužauską už ilgametę ir nuoširdžią veik-

lą lietuviškoje žiniasklaidoje; teatro — Algimantą Žemaitaitį už ilgametę, nuoširdžią, kūrybingą veiklą lietuviškam teatrui; radijo — Rochester, NY, „Dainos Aidą“ už kruopščiai ir prasmingai paruoštas radijo programas; tautinių šokių mokytojos — Dalią Dzikienę už lietuvių tautinio šokio puoselėjimą ir ilgametį vadovavimą.

Premijų įteikimo šventė įvyks lapkričio 17 d., sekmadienį, 3 val. p.p., Lietuvių namuose (Lithuanian Music Hall), 2715 East Allegheny Ave., Philadelphia, PA. Šventę organizuoja Philadelphia Lietuvių Bendruomenė (pirm. yra Vytautas Bagdanavičius).

Nuoširdžiai dėkojame Premijų komitetų pirmininkams ir jų komisijų nariams už kruopščiai atrinktus bei nominuotus narius — laureatus: žurnalisto — pirm. Vytautui Volertui, nariams Arvydui Barzdukui ir Vincui Šalčiui; radijo — pirm. Teresei Gečienei, nariams Aldonai Rastenytėi-Page ir dr. Vytautui Černiui; muziko — pirm. Stasei Pautienienei, nariams Juozui Raibui ir Genei Žaliūnienei; dailės — pirm. Daliai Šlenienei, nariams Giedrei Žumbakienei, Viktorijai Matrangai, Petriui Aleksai, Algimantui Keziui, Jurgiui Daugvilai, Adai Sutkuvieni; tautinių šokių mokytojai — pirm. Nijolei Pupienei ir Tautinui šokių institutui. Nuoširdžiai dėkojame Lietuvių fondui už piniginės donas.

Marija Remienė
JAV LB Kultūros tarybos pirmininkė

Tautinių šokių puoselėtoja

Gimė 1940 m. Vilniuje. 1948 m. atvyko su tėvais i Ameriką, apsigyveno Cleveland, OH., netrukus persikėlė i New Yorką, kur Dalios tėvelis pakviestas BALFo reikalų vedėju. Nuo pat jaunystės Dalia lankė baletą pamokas ir įsijungė i Jadvygos Matulaitienės vadovaujamą New Yorko tautinių šokių grupę. Būdama moksleivė ir studentė priklausė ateitininkų organizacijai. 1962 m. Dalia baigė Hunter College, New York, išgydama chemijos bakalaurą. 1961 m. išteikėjo už Alfonso Dzikio, tuo metu esančio Amerikos kariuomenėje leitenantu.

Alfonsui baigus karinę tarnybą, 1962 metais, prieš pat

Dalia Minkūnaitė-Dzikienė.

Valandėlės kelyje jo pėdos seniai ir giliai įmintos. Išskritus pirmūnams, jis perėmė pirmi- ninko vėliavą ir daugeliu at- vejų techninį laidų įrašymą.

Kiti dabarties programų vedėjai: Nijolė Draugelienė — jos pravestose valandėlėse vis- ko po truputį. Poezijos mėgėja. Rūta Ilgūnaitė-Monoenko — čia gimusi, dar jaunutė pra- dėjo talkinti savo tėveliui. O dabar rolės pasikeitė. Jos tė- vas Stasys Ilgūnas valandėles i- rekorduoja, o ji ištvermingai v- varo pradėtą vagą. Regina Juodeikienė — tai trečiosios bangos atstovė. Jos valandė- lėse atsispindi dabartinės Lie- tuvos ir religinės prošvaitės. Birutė Litvinienė — jos va- landėlės turtingos grožine lite- ratūra. Giedrė Logminaitė — taip pat atvykusi su trečiąja banga. Skelbia šio mėnesio

Lietuvos buvusių atmintinų įvykių kalendorių.

Retkarčiais talkina grožinio lietuviško žodžio puoselėtoja Izabelė Žmuidzinienė.

Laidų įvairume klausytojai randa, kas ko ieško, ir va- landėlė išsilaiko jų aukomis. O kai, perfrazuojant Henriko Žemelio žodžius valandėlės dešimtmetio leidinyje, pažiūri i daugiau nei pusamžio pra- eitį, i tuos 2,700 transliuotų radijo laidų, kai prisimeni kiekvieno pranešėjo idėta širdį, kad tas trumpas pusva- landis virstų lietuviškos dvasios šaukliu, mūsų tautinio susipratimo žadintoju ir pala- kytoju, tai nenoromis turi pri- pažinti, kad atliktas tikrai kil- nus ir be galo reikšmingas lietuvių bendruomenės darbas.

Izabelė Žmuidzinienė ir R. A. Kiršteinas

Kalėdas, persikėlė gyventi i Hartford apylinkę. Apsigyveno East Hartford, CT.

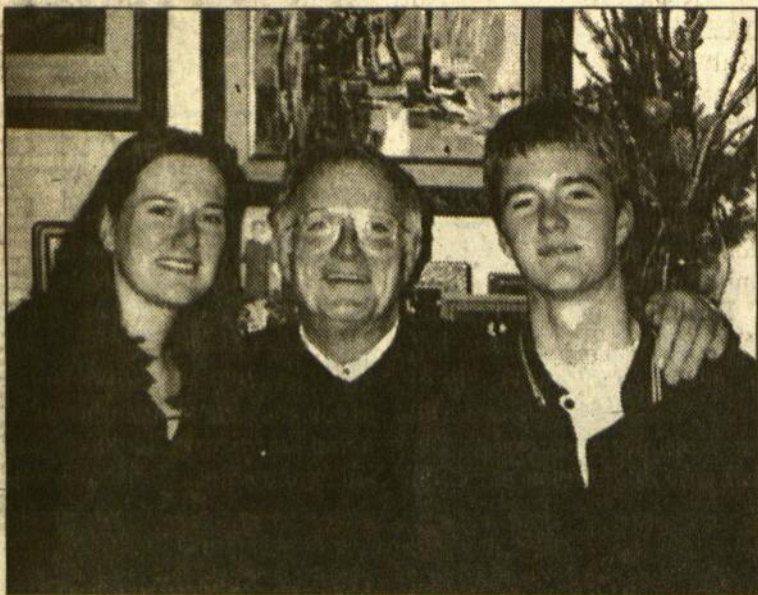
Dalia įsijungė i Hartfordo lietuvių veiklą, mokytojauda- ma „Švyturio“ lituanistinėje mokykloje. Ejo mokyklos ve- dėjos pareigas 10 metų.

1972-ais metais Dalia su- būrė vyresniųjų skryjų vaikus i šokių grupę „Berzelis“. Šiais, 2002 metais, „Berzelis“ šventė savo 30-metį. Per visus tuos metus grupei vadovauja Dalia Dzikienė. Su Dalia priešaky- je „Berzelis“ dalyvavo šešios JAV ir Kanados lietuvių tauti- nių šokių šventės. 1981 Hart- forde buvo surengta Rytinio pakraščio lietuvių tautinių šo- kių šventė, kurios meno va- dovė buvo Dalia Dzikienė. Šventėje dalyvavo 13 tautinių šokių grupių su 300 šokėjų.

1984 m., minint šv. Kazimie- ro mirties 500-metį, sureng- tame koncerte Dalia vadovavo jungtinei tautinių šokių pro- gramai. Dalyvavo 100 šokėjų.

1984 metais buvo VII JAV ir Kanados lietuvių tautinių šo- kių šventės meno vadovės padėjėja. 1992 metais Dalia Dzikienė buvo meno vadovė IX JAV ir Kanados lietuvių tautinių šokių šventei. Šven- tėje dalyvavo per 2,000 šokėjų. Ši šventė pažymėtina tuo, kad pirmą kartą dalyvavo šokių vienetas iš jau laisvos Lietu- vos — tai „Vėtrungė“, Klai- pėdos Muzikos akademijos choreografijos katedros šokių vienetas, su vadovu choreogra- fu prof. Juozu Gudavičium.

Nukelta i 3 psl.

JAV LB Kultūros tarybos 2002 m. Teatro premijos laureatas Algimantas Žemaitaitis (viduryje) su dukra Daina ir sūnumi Saulium.

Radijo programa „Dainos aidas“

Antroji pokario lietuvių be- namųjų imigrantų banga buvo staigi, didelė, patriotiška. Mus rišo meilė tėvynei, paliktų na- mų ilgesys, i kuriuos tik nak- ties sapnuose galėdavome su- grįžti. Visi keliai vedė i para- pijas: i bažnyčias maldai, i sa- les paguodai. Parapijų pa- talpose suskambo dainos, baž- nytyse giesmės. Pradėjo suk- tis tautinių šokių rateliai. Guosti liudincias širdis, ža- dinti viltį tėvynės prisikėli- mui, gimė lietuviškos radijo programos.

Ročesteryje vieną 1949 m. rudens vakarą, susirinkus i Mocejūno restoraną grupei- senosios kartos ir naujai atvy- kusių lietuvių, besikalbant įvairiais klausimais, kilo mi- nintis steigti lietuvių radijo va- landėlę. Juozas Braknis, tada žinomas pirmosios bangos fo- tografas, pasakęs: „Jūs esate smarkūs vyrai, gerai išmok- linti, tai organizuokite, mes, biznieriai, padėsime“. Ir jie žodį ištesėjo. Tie senieji lie- tuviai verslininkai buvo pirmieji rėmėjai.

Organizacinį darbą apsi- ėmęs Henrikas Žemelis, pa- dėdamas kun. Prano Valiuke- vičiaus, apvažinėjo kaimyni- nius verslininkus ir visus, iš kurių tikėjosi gauti pinigines paramos. Kun. Valiukevičius itin mokėjo paveikti tuos, ku- rie dar abejojo paremti lie- tuvišką radiją.

Kai organizaciniai pasiruoši- mo darbai buvo atlikti, pasi- rašyta sutartis su radijo stoti- mi WRNY. Sutartį pasirašė kun. Valiukevičius.

Ir taip 1950 m. vasario 16 d., 10:30 val. ryte, pirmą kartą Ročesteryje radijo bangomis

nuskambėjo Lietuvos himnas, lietuviškos dainos. Tai buvo tikrai jaudinantis momentas. Atidaromąjį žodį pasakė, tuo laiku lietuvių tarpe buvęs la- bai populiarus, JAV senatorius Kenneth Keating. Pirmo- jo pusvalandžio pranešėjai bu- vo Anna Valuk-Valiukevičiūtė, kun. Pranas Valiukevičius ir Henrikas Žemelis.

Ročesterio lietuviai jautriai išgyveno tos lietuviškos radijo valandėlės atsiradimą. Pro- gramos tuo laiku klausydavosi visi, net restoranuose išjung- davo kitas radijo programas ir televizijas. Kad radijo valan- dėlė greitai buvo tapusi Ročesterio lietuvių gyvenimo centru, galima spręsti iš to, jog kai buvo surengtas pirmas tos valandėlės vakaras — su- sirinko tiek žmonių, kad nebe- tilpo parapijos salėje.

Bet, kaip paprastai atsitin- ka, ir didžiausių naujovių išpuodis ilgainiui apdyla. Kei- tės valandėlės vedėjai, rė- mėjai, o ją išlaikyti darėsi vis sunkiau. Tada iš privačių ran- kų jos išlaikymą perėmė isi- steigęs Radijo klubas, kaip vi- suomeninė organizacija, ne- paisant sunkumų (pvz., reika- lo šešis kartus surasti naują radiofoną) ir pasitaikiusių lai- kinų finansinių negalavimų, valandėlės gyvavimą sėkmin- gai pratęsė iki dabar. Ir štai jau 53 metai, Ročesteris ir apy- linkės lietuviai sėkmingai rytais girdi radijo bangomis atneštą pasisveikinimą: „La- bas rytas, mieli klausytojai! Vėl girdite Ročesterio lietuvių radijo programą 'Dainos ai- das'“.

Šia proga prisiminkime, kas buvo tos sėkmingos organiza-

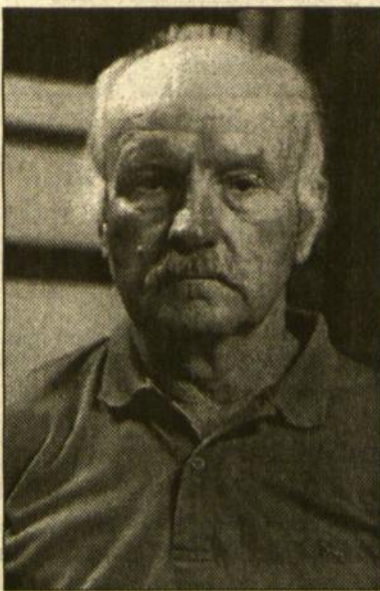

Rochester, NY, Lietuvių radijo programos „Dainos aidas“ šiuolaikiniai darbuotojai. Sėdi iš kairės: Nijolė Draugelienė, Raimundas Kiršteinas (pirm.), Rūta Monoenko; stovi: Stasys Ilgūnas, Giedrė Logminaitė, Darius Kavaliūnas, Regina Juodeikienė, Birutė Litvinienė, Algis Drušeikis.

JAV LB Kultūros 2002 m. premijos laureatai

Kūrybingas vienišuoilis

Šiais metais XX LB Kultūros tarybos Dailės premijos skyrimo komisija, kurios pirmininkė dail. Dalia Šlenienė, nariai: Ada Sutkuvienė, Giedrė Žumbakienė, Viktorija Matranga, Algimantas Kezys, Petras Aleksa, Jurgis Daugvila, įvertino dailininko Juozo Mielulio kūrybą premija. Kalbinami aiškino, koks tai sąmoningas vienišuoilis, ieškojęs ir suradęs savo originalų kelią, kokie gilūs ir paveikūs jo darbai, kuriuose simboliais ir alegorijomis išsakoma pasaulio egzistencija, kaip simbolizmas ir surrealizmas susipynę dailininko kūryboje.

Juozas Mielulis.

Galvoju, kad Juozas Mielulis yra vienas paslaptingiausių lietuvių dailininkų. Ir ne todėl, kad nekuria naujų kūrinių, jo paslaptis kaip tik ir slypi tuose jau sukurtuose paveiksluose, vadinamuosiuose erdvės kompozicijomis, kaip jis pats sakosi, turįs jų per 30. Prisimenant buvusias parodas, vartant katalogus, apima nuojauta, kad, nepaisant kūrybos vientisumo ir tiksliai išsakytos erdvės kompozicijos subtilumų, mintis keliauja prie egzistencinių dalykų, prie gyvenimiškos filosofijos paslapčių, gyvosios erdvės traukos, erdvės grožio, persimaišancio su karcia jūros druska.

Kūryba, lyg pasamones gilumoje besiformuojanti pasaulio tikrovė, atsiveria simboliais ir alegorijomis. Dieviškai gražus dangus apgaulingas ir sustingusi senųjų piramidžių, lietuviškos sodybos, apsuptos medžių gojolio su aukštai kylančia šulinio svirtimi salos ramybė — apgaulingi, nes nevaržomu judesiu artėjanti paslaptis tamsi jėga neša nerimą, laimės nuojautą, ausdama neramų egzistencijos būvį, išryškindama tikrovės deformacijas. Stipriai pasamoneje įsirašiusi, karo beprasmybė negali išnykti, pokario egzistencializmo tema tęsiama, nervinga šių dienų realybė neleidžia užsimiršti. Ir vis tik kiek gražūs tie paveikslai.

Dailininkas, naudodamas savą erdvės kompozicijų kūrimo techniką, leidžia temai laisvai alsuoti, rėmo forma apibrėžtas paveikslas viduje gyvas, vystantis dvasios klajonės idėja, galinčią priimti vis naujus netikėtus temos išpletimus, išsakymo, papildymo variantus, ir ši paveikslų versmė tampa neišsenkanti, kaip sapnas sunkus, slegiantis, prisipildantis siaubo ir niekai nepasibaigiantis. Kiekvienas paveikslas atviras, daugiaprasmis, kviečiantis kartu mintimis keliauti, bendrauti, pajusti fantazijos ir realybės santykį, egzistencijos prasmę. Grožis ir gėris, meno dvasinumas ir pesimizmas, nihilizmas, karo praeities relikvijos; taip ir vystosi dialogas su paveikslu ir su savimi, ištraukdamas atminties patirtį. Ką žmogui sako nepaprasto grožio egzistencialistiniai paveikslai? Ar jų prasmė stebėtojų atsiveria tik tiek, kiek jis yra tam nusiteikęs. Ar jis nusiteikęs? Kartais atrodo, kad J. Mieluliui būdingas romantiškas erdvės kompozicijos kūrimas, tačiau čia pat sarkastiška ironija, ir, atvirų sąšaukų ir potekstų dėka, jis jau atskleidžia sielos haliuci-

nacijų pobūdį, dvasinės laisvės nostalgiją, esybės realybę, šmėklų ir vaiduoklių gyvą substanciją. Glumina, kaip menininko kiekviena nauja idėja tame pačiame paveiksle gali virsti dvasia ir kūnu, nuostabu, kaip kuriant amžiną paveikslą, reikia užčiuopti stygą ir tą pačią emocinę įtampą išlaikyti ilgus metus. Sustojęs prie paveikslų, iš pirmo žvilgsnio jautiesi suglūmęs, bet vėliau, palikęs pirmą įspūdį, supranti, kad darosi neramu, nes žvelgi į gigantišką, puikų meno kūrinių.

Dailininkas Juozas Mielulis gimė 1919 m. kovo 26 d. Batakiuose, Tauragės apskr. Mokėsi Tauragės gimnazijoje ir mokytojų seminarijoje. Meno mokslus pradėjo Lietuvoje, 1947-1950 m. lankė dailės ir amatų mokyklą, vokiečių Meno akademiją Freiburge. 1953 m. baigė James Millikin universitetą bakalauro laipsniu. 1957 baigė „I.I.T. Institute of Design“ magistro laipsniu. Dėstė meną aukštesniojoje mokykloje. Pasirinkęs pedagoginį darbą, dirbo aukštesniosiose mokyklose, tačiau ilgą laisvalaikį skiria meno studijoms, vis ieškodamas originalių nematytų kompozicijų, kurioms skiria daug kūrybinių valandų. Jo darbuose nesunku pastebėti kompozicijos originalumą, jų savotišką spalvinį sprendimą, jaučiamas užslėptas mistinis elementas, paveikslai turi magiškos estetiškos galios. Nuo 1970 iki 1974 m. keliavo po Vakarų Europą. Aplankė apie 100 miestų, kur studijavo architektūros paminklus ir meną muziejuose. Dalyvavo kolektyvinėse, suruošė autorines parodas.

Gera žinia, kad dailininkas ruošia savo kūrybos monografiją, kurioje, galima tikėtis, savo vietą užims ne tik paveikslai, bet ir straipsniai apie paveikslų formą, spalvas, tapybos, dvasinio momento kūryboje teiginiai, erdvinių kompozicijų kūrybos išsakymai. Dail. Juozo Mielulio paveikslai vilioja akį savo grožio paslaptimi, atsiveriančios platumos, erdvės ir toliai svaigina. Ką žada mums giliomis erdvėmis atsiveriantis paveikslas? „Giluma nėra kokio nors triuko panaudojimas, — aiškina dailininkas. — Ji visada yra formine plokštumos organizacija, kuri to vyksmo metu tampa erdve. Tai ypatingai išryškėja erdvės kompozicijoje, kuri erdvės organizavimą yra pasirinkusi pagrindiniu tikslu. Plokštumos organizavi-

mo vyksme yra sukuriamas nauja erdvė, kuri gali egzistuoti tik formoje (forminiuose santykiuose) ir kuri tik iš forminių santykių gali būti išskaitoma ir išgyvenama. Tai išaiškina, kodėl paveikslas iš pirmo žvilgsnio dažnai gali atrodyti plokščias. Tik vėliau, kai vidinė akis pradeda apsi-prasti su formine ritmika, matymo vyksme pradeda realizuotis erdvė“.

Kaip nusakyti dailininko Juozo Mielulio kūrybos žanrą?

„Grynai technine prasme mano kūrybą būtų galima pavadinti struktūrizmu, nes kūrinių forminė struktūra gauna pagrindinį dėmesį. Technika — aliejiniai dažai, bet ne tapyba. Taip sakau ne dėl to, kad tapybos nemėgčiau, bet kad tokio dalyko visai nėra. Tai, ką vadiname tapyba, yra kompozicija; kurioje spalvai yra skiriamas pirmieji dėmesys. Naudoju teptuką ir dažus tik dėl to, kad tai vienintelė technika, kuria galiu realizuoti savo idėjas. Bet jei kurią dieną atsirastų lankstesnė ir patvaresnė technika, negu „tapyba“, padėčiau teptuką ir dažus į šalį. Teptuko pabraukimą ir dažus vartoju tik tiek, kiek jis padeda norimam efektui išgauti. Šiaip jis man neturi jokios vertės.“

VA

Pianistė Raimonda Apeikytė

Raimonda gimė Memmingen mieste, Vokietijoje. Dar kūdikio būdama, su tėveliais — Vytautu ir Nele Venclauskaite — Apeikiais — atvyko į JAV ir apsigyveno Čikagoje; šešerių metų pradėjo mokytis pianino muzikos, o, sulaukusi devynių metų, jau ėmė koncertuoti. Būdamas dešimties metų, buvo priimta į DePaul universitetą Čikagoje studijuoti pianino muziką.

1959 m. persikėlė į Los Angeles, Kalifornijoj, kur baigė St. Brendan's pradžios mokyklą. Įstojo į Immaculate Heart mergaičių aukštesniąją mokyklą, tuo pačiu metu studijavo muziką Immaculate Heart kolegijoje.

1964 m. aukštesniųjų mokyklų jaunųjų menininkų varžybose laimėjo pirmąją premiją. Premijos įteikimo dieną kai teko atlikti su simfoniniu orkestru Brahms piano koncertą Nr. 2; 1967 m. kolegijų pianistų konkurse Raimonda laimėjo pirmąją premiją. Ją įteikiant, su simfoniniu orkestru Raimonda atliko Čaikovskio piano koncertą Nr. 1; 1968 m. gavo „Irving Ruby Memorial Award“ pirmąją premiją.

Tais pačiais metais baigė kolegiją „Bachelor of Arts“ laipsniu. Toliau studijavo Kalifornijos valstybiniame (California State) universitete Northridge (pianisto Ruiz klasi-je); 1970 m. jai suteiktas „Master of Arts“ laipsnis. Buvo pakviesta tame pat universitete dėstyti muziką, bet po vienerių metų perėjo į Pietų Kalifornijos (USC) medicinos fakultetą, gaudama administracinį darbą, kur tebedirba lig šiol.

1973 ir 1974 m. kaip akompaniatorė dalyvavo bendrovės

Juozas Mielulis. „Klaikumas“.

Kūrybinis interesas yra mistinis, atseit, mane domina ne tik forma, bet ir realybė, kurią ta forma išreiškia. Pati realybė gali būti idėjinė, emocinė (nuotaika) ar pasamoninga.

Formų repertuarą skolinu iš gamtos arba pats išrandu. Bet gamtinius pavidalus visada keičiu ir pritaikau forminiams reikalavimams. Kiek galima, stengiuos nesugriauti pirmo formos charakterio. Kartais, nors labai retai, priartėju prie gamtos, bet visada nuo jos mane skiria gana didelis tarpas. Tame reiškinyje nema-

tau nieko pozityvaus ar negatyvaus. Ši mano kūrybos ypatybė — estetiškai neutrali ir yra niekas kitas, kaip tik kūrybinės technikos būtinumo išdava. Idėjine prasme būčiau simbolistas. Jei būtina reikalinga etiketė, mažiausiai klaidinanti būtų: struktūrinis simbolizmas.

Baigiu klausimu, kuris man dažnai statomas, būtent: ką aš savo kūryba noriu pasakyti? Gerbiame, klausimas yra klaidingai suformuluotas. Turėtumėte klausti: ko aš klausiu?

Laima Krivickienė

„Opera Buffet“ operų „Car-men“, „Tosca“, „Rigoletto“, „Cavaleria Rusticana“ ir „Pagliacci“ pastatymuose.

Raimonda Apeikytė.

Raimonda yra sukūrusi muziką dvylikai dainų ir keletą pjesių fortepijonui. Daugelį metų dalyvavo lietuvių, latvių, estų, italų, amerikiečių renginiuose, atlikdama menines programas. Prisimintinas 1968 m. „God Bless America“, koncertas, kai ji atliko Jerome Vaughan „Dream Concerto“ premjerą su Burbank simfoniniu orkestru, diriguo-jant maestro Louis Palange, Burbank vasaros teatre, kur keleto tūkstančių dalyvių tarpe buvo daug žymių žmonių, valdžios ir svetimų valstybių atstovų.

Išreiškiant skaičiais jos muzikinę veiklą, Raimonda turėjo daugiau kaip 500 įvairių koncertų bei muzikinių pasirodymų scenoje, įskaitant dvylika solinių koncertų, aštuonis su kitais pianistais ar solistais, ir tryliką pianino koncertų su simfoniniais orkestrais. Ji koncertavo didesniuose JAV miestuose, Kanadoje ir

Pietų Amerikos valstybėse, akompanavo 1966 ir 1971 m. lietuvių dainų šventėse Čikagoje. Dabavosi su latvių vyrų chorą ir daugelį metų akompanavo Los Angeles vyrų kvartetui, vietos ir svečiams solistams. Su Los Angeles vyrų kvartetu 1989 m. Lietuvoje atliko tryliką koncertų.

JAV LB Kultūros taryba (pirm. Marija Remienė) už Ramonos Apeikytės muzikinę veiklą paskyrė jai 2002 m. premiją.

Losangeliečiai džiaugiasi Raimondos Apeikytės įvertinimu ir linki tolimesnės sėkmės. Ignas Medziukas

Tautinių šokių puoselėtoja

Atkelta iš 2 psl

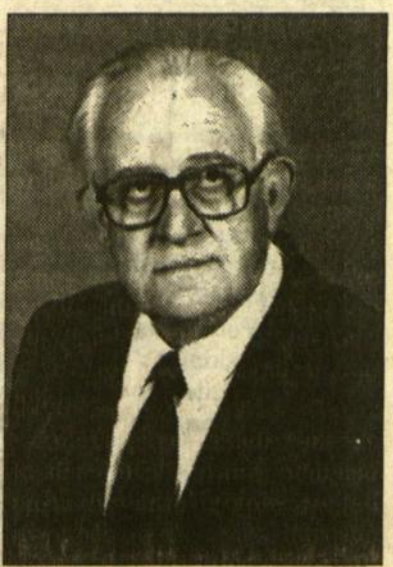
1994 metais Dalia Dzikienė su „Berželio“ šokėjais dalyvavo Pasaulio lietuvių dainų šventėje, Vilniuje. Nuo 1977 metų Dalia yra narė Lietuvių tautinių šokių instituto. 1991 m. Dalia Dzikienė buvo išrinkta Lietuvių tautinių šokių instituto pirmininke. Išbuvo valdyboje 7 metus. Jos kadencijoje buvo surengtos dvi JAV ir Kanados lietuvių tautinių šokių šventės, keturi savaitės ilgio tautinių šokių kursai Dainavoje; buvo išleista išėjimo choreografų biografių ir kūrybos leidinyje *Mūsų šokių audinyje*, užmegztas ryšys su Lietuvos Liaudies kultūros centru, įvairiais Lietuvos choreografais ir su Klaipėdos Muzikos akademijos choreografijos katedra. 1993 metais Dalia buvo pakviesta dalyvauti Klaipėdos Muzikos akademijos choreografijos katedros 25-čio iškilnėse. Ta proga skaitė pranešimą apie išėjimo tautinių šokių veiklą.

Dar tebenašūs darbo metai

Negalėdamas dalyvauti JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos premijų įteikime, siunčiu tarybos pirmininkei savo džiaugsmo ir atsiprašymo pareiškimą. Kartu reiškiu pagarbą ir padėką premijų mecenatui — Lietuvių fondui ir sveikinu visus premijų laimėtojus.

Dvylika metų redagavau *Naujienų* pirmąjį puslapį. Ten dar rašiau ir „Trečiadienio pastabas“. Nuo 1977 iki 1986 metų redagavau *Draugo* pirmąjį puslapį. Viena metu daug rašiau *Laisvojoje Lietuvoje*. Mano rašinius spausdino: *Keleivis, Vieniobė, Britanijos lietuvis, vėliau Europos lietuvis*. Tėvų jėgų leidžiamos *Mūsų žinios*, tėvų marijonų *Laivas*. Paskutiniu metu bendradarbiauju *Dirvoje*. Žinomas lietuvis žurnalistas Jurgis Janušaitis 1991 m. vasario 26 dieną parašė *Drauge* straipsnį „Į našaus darbo metų sugrįžtant“. Tame rašinyje jis giria mane, švenčiantį 70 metų sukaktį. Šiuo metu Jurgis, išgyręs mane puikiausiais žodžiais, rašo: „Gražiausius darbus metus Algirdas Pužauskas pašventė ir Lietuvių žurnalistų sąjungai, net tris kadencijas Čikagoje dirbęs centro valdyboje. Teko su Algirdu šioje valdyboje dirbti drauge. Jis ėjo sekretoriaus ir vicepirmininko pareigas. Ir taip visą žemišką kelionę Algirdas ėjo kupinas nerimo, tikėjimo į tėvynės prisikėlimą laisvam gyvenimui“.

Su dėkingumu priimdamas žurnalisto premiją turiu dar

Algirdas Pužauskas.

padėkoti ir buvusiam *Draugo* moderatoriui, redaktoriui kun. Pranui Garšvai. Jis savo vedamajame 1989 m. liepos 15 d. pavadintame „Neužmirštami redaktoriai *Draugo* pastogėje“ rašė: „Tokie redaktoriai, kaip kun. Kazimieras Barauskas, kun. Juozas Prunskis, Aloyzas Baronas, vėliau Kazys Bradūnas, Česlovas Grincevičius, Algirdas Pužauskas ir kiti atidavė viską, ko norėjo naujieji ateiviai, naujai priaugantieji karta, gimusi Lietuvoje ar Vokietijoje. Negalima visų, dirbusių ar dirbančių redakcijoje, suminėti. Jie bus minimi ir ateityje, jei tik spausdintas žodis bus lietuviškas ir jei lietuviui to spausdinto žodžio dar norės. Keičiasi ir jų karta, keičiasi aplinka ir spauda, bet nesikeičia žmogus, noris gero savo tautai“.

Algirdas Pužauskas

Leidiniai

Ką atrado 'kirvarpa'

Čia ne apie vabzdžius ar kirminėlius, bet... apie knygą! O kirvarpa, kaip žinoma, mėgsta senas knygas pavarpyti. Angliškai ją vadina „bookworm“. Prie knygų lentynų priėjusi, dažnai jaučiu, kad turiu nerimstantį kirvarpos gėną: kiekvieną knygą noriu ne tik pavartyti, bet ir „pavarpyti“.

Štai kartą draugė paskolino man tokią knygą, kurią būtina ne tik pavartyti, „pavarpyti“, bet ir perskaityti, ir visiems papasakoti.

Tai Abby Sage Richardson suvedaguotas rinkinys senų meilės laiškų, kuriuos rašė žymūs angliškai kalbančiojo pasaulio asmenys. Laiškai, iš tikrųjų, labai seni: kai kurie rašyti net 16 a.! Kaip šio patrauklaus rinkinio sudarytoja Sokrato žodžiais sako: „Meilė trokšta Gėrio visada, taigi meilė — nemirtingumo troškimas“. Tad ir šią knygą ji pavadino — *Seni meilės laišškai*.

Ne tik laišškai, bet ir šis jų rinkinys senas: The Riverside Press 1891 m. spausdintas. Tikrai jam tinka posakis — sena meilė nerūdija — knygėlė pažymėta net 8-tuoju leidimu. O laišku čia pririnkta daug — smulkiu šriftu net 322 psl. Autorė suskirstiusi juos į tris dalis: poetų ir literatų laišškai, kilmingųjų didikų laišškai, valstybininkų, karių bei kitų žymių asmenybių laišškai.

Kaip rašo žmonėms ir pri-tinka, poetų, literatų laišškai net du kartus gausesni už didikų, be to, ilgesni, paplūde grazbylyste ir kalbos iman-

trybėm; tuo tarpu karių ir valstybininkų — trumpesni, realistiškesni. Tačiau visi tie laišškai pagauna tą intymų draugystės, artimumo jausmą, kurį mūsų amžius jau yra praradęs, nes kompiuterio išspjautas „e-mail“ nebeprilygsta ilgai keliavusio, kaligrafiškai rašysena parašyto, ilgesingo laiško žydrame voke. Ne veltui anglų poetas-teologas Donne sako: „Labiau, negu pabuciavimas, laiškas sujungia tolimų draugų sielas“. Meilės laišškai šiam poetui buvo ypač svarbūs, nes juos rašė savo 16-metė žmonai iš kailėjimo.

Apie kiekvieną šio rinkinio laišką būtų galima nemažai pasakyti, kaip ir apie įžvalgų ir nuosirdų A. S. Richardson įvadą. Ji šią knygą, „pripildytą kažkada plakusių širdžių žodžiais“, dedikuoja „prarastam draugui“.

Idomu, kad įvadė autorė apgailestauja, jog „dabar (1891 m!) neberašomi tokie ilgi, iškalbūs laišškai, kaip 16 a., nei tokie elegantiški, kaip 18 a.; nes pajungtas garas ir šviesa sutrumpino nuotolius, ir nebekreipiamas dėmesys į stilių ir išraišką, o tik į greitį. Mylimasis nebeskiria laiko rašyti mylimajai, nes traukinyje ji patį pas ją nuveža...“ O ką Abby šiandien sakytų, skaitydama „e-mail“? Atskrendu ATA, #105, 12:15 p.p. Lauk prie Nr. 10 išėjimo? Turbūt, tik atsidustų — o tempora, o mores!

Nukelta į 4 psl.

LEIDINIAI

Ką atrado 'kirvarpa'

Atkelta iš 3 psl.

Pirmoje rinkinio dalyje gali rast Alexander Pope (18 a. poeto, satyriko, *Iliados* vertėjo), Horace Walpole (18 a. rašytojo, siaubo romanų pradininko), Percy Shelley (18 a. poeto, ryškiausio anglų romantizmo atstovo ir moterų emancipacijos aktyvisto), garsiojo poeto Lord Byron, John Keats (18 a. laikomo didžiausiu anglų poetu, formos ir muzikalumo meistras), Sir Walter Raleigh (17 a. jūreivio, tyrinėtojo, iš Amerikos Europą atvežęs nematytus augalus — bulvės ir tabaką) ir kitų literatūros garsenybių laiškus žmonoms ir/ar meilužėms, draugams; antroje — Henriko VIII ir Anne Boleyn, princo Alberto ir karalienės Viktorijos laišškai; trečioje — Sir Walter Raleigh žmonai Elizabeth, John Adams žmonai Portiai, Lord Nelson — mylimajai Lady Hamilton ir daug kitų laišku, sklindančių „žodžių iš širdies“.

Labai maloni, švelniai tėviška draugystė šviečia iš Horace Walpole laišku seserims Marijai ir Agnei Berry. Jam, 73 m. viengungiui, tos dvidešimtmetės protingos, apsisikaisiusios merginos buvo tartum dukros.

„Mano brangios Panelės! — rašo jis viename laiške — Jūdvi praleidžiate daug valandų su šiuo dinosauro“, nenuobodžiaudamos ir nesibodėdamos, todėl Jūsų dėka, jis dar nepavirto į seną išmilylėjusį kvailį“.

„Walpole laišku šioms seserims, — pastebi Abby Richardson, — atskleidžia jo širdį ir literatūrinis sugebėjimas labiau, negu visa kita, ką jis yra parašęs“. O tai jau tikrai daug, nes Walpole buvo laikomas 18 a. „laišku rašymo princu“. Jo literatūriniai laišškai išplepėdavo viską, kas tik būdavo įdomaus to šimtmečio pabaigoje: mados, politika, teatras ir panašiai.

Tuo tarpu tragiškojo džiovininko poeto John Keats laišku sužadėtinei Fanny Brawne — išfantazuotos meilės, juodos tragedijos, mirties troškimo dejonės. Vietomis jie atrodo makabriški, vietomis masochistiški. Pvz. (iš laiško draugams), „O, palaidokit mane, kur ji gyvena! Jei ir pasveikčiau, aistra mane prazudytų!“ Laiške jai Keats dejuoja: „Mano meilei nėra ribų! Meilė — mano religija! Be tavęs negaliu kvėpuoti! Mano prabanga — galvot apie tavo grožį ir apie savo mirtį!“

Nors ir labai sentimentalus buvo 18 a. išmilylėliai, bet sužadėtinei Fanny tokios ne-realios meilės jau buvo „per daug“. Keats mirus, ji draugams rašė: „Tegul jis išlįsi užmarštyje, į kurią aplinkybės jį pasmerkė“. Šio rinkinio sudarytoja Abby Richardson tačiau apkaltina Fanny jausmų lėkštumu, širdies kietumu. „Tai moteris, kuri neturėjo nei meilės, nei supratimo, kad Keats didybė pasilenkė prie jos menkystės...“

Poetas P. Shelley žmonai Mary rašo visai nepoetiškai, labai realistiškai laiškus, klausinėdamas apie vaikus, rūpinamasis buitimi. „Brangioji Mary, nevažiok pašto karieta, nes labai brangiai kainuos, o greičiau nebus...“ Norisi poetui pritarti, kad pašto patarnavimų greitis labai drastiškai nepakito ir mūsų šiame technikos stebuklų amžiuje...

Antroje rinkinio dalyje — karalių, aristokratų, didikų laišškai. Iš jų įdomiausi Henriko VIII ir Anne Boleyn. Be abejo, tie du 16 a. asmenys pažįstami kiekvienam, nors kiek pavartusiam Europos istorijos vadovėlius. Henrikas VIII pasižymėjo ne tik politinėmis intrigomis, bet ir ne-skrupulingais erotiniais apetitais. Išmilylėjęs jaunutę Anne, Henrikas išsiskyrė su žmona Kotryna Argoniete. Popiežiui vedybų nepripažinus, pasi-skelbė Anglijos bažnyčios galva ir pravedė sau palankią „dogmų reformą“. Po kelerių metų, įsigijęs naują meilužę Jane Seymour ir įsivėlęs į politines machinacijas su Vokietijos kunigaikščiais, uždarė Anne į kalėjimą ir, apkaltinęs nebūtais nusikaltimais, nubaudė mirtimi. Anne Boleyn laiškas iš kalėjimo karaliui Henrikui yra graudus neteisingai baudžiamo, bet orumo ir atleidimo nepradarusio, žmogaus testamentas: „...bet jei mano mirtis ir piktas šmeižtas priartins Jums Jūsų trokštamą laimę, tai aš taip pat trokštu, kad Dievas atleistų Jūsų Malonybei šią didelę nuodėmę... Iš liadno kalėjimo Bokšte, Jūsų lojali ir visad ištikima žmona Anne Boleyn“.

Taip pat graudūs laišukai Sir Walter Raleigh žmonai Elizabeth vėl iš to baisiojo Anglijos kalėjimo — Tower.

Walter Raleigh (1558-1618) buvo ypatinga asmenybė: ke-liautojas, jūreivis, britų jūrinės galybės pradininkas, rašytojas, karališkų intrigų, piktų apkaltinimų auka. Dvylika metų kalėdamas (su mirties bausme, tai atšaukiama, tai vėl priteisiama), Raleigh eksperimentavo su chemija bei medicina ir parašė labai išgarsėjusią knygą *Pasaulio istorija*. Jo laišku žmonai pilnai išvėlumo, meilės, rūpestio ir gilaus tikėjimo. Iš paskutiniojo laiško:

„...Te Visagalis Dievas, kuris yra Gėris ir Gailestingumas, Tave globoja, o mane tę pasigaili ir pamoko ateist man kaltintojams bei melagin-giems liudininkams. Mano ištikimoji žmona, sudie! Melskis už mane, ir tegul Dievas Tave apkabina. Mirštančia ranka rašo Tavo jau buvęs vyras...“

Princo Alberto laiškas žmonai, Anglijos karalienei Viktorijai, linksmas, šiltas, mylintis, be ornamentuotų išsireikškimų, be sentimentalių dūšavimų:

„Mano Brangioji! Atvykau čia prieš valandą ir jau gailiu laiko praleisto be Tavęs... Dar 13 dienų, ir aš vėl būsiu Tavo glėbyje!“

Garsiojo anglų laivyno admirolo Horatio Nelson (1758-1805) laišku mylimajai Lady Emma Hamilton, absoliutaus prisirišimo ir besąlyginės meilės pavyzdžiai. Net keista, kad lemtingų ir žiaurių jūros kautynių vadas (Korsikos mūšyje netekęs akies; sunaikinęs prancūzų laivyną garsiose Trafalgaro kautynėse, žuvo 1805) galėjo būti toks švelnus ir atsidavęs moteriai. Laiškas iš laivo, 1801 Kioge Bay:

„Brangiausioji Drauge! Tu esi mano angelas sargas, mano šventoji Emma! Tavo gimtadienį švęsti sukviečiau visus admirus ir kapitonus, kurie Tave pažįsta. Tikėk, mano šventoji šime laivyną labiau

Dail. Irenos Raulinaitienės kūrinių parodos rengėjai — Los Angeles Ateitininkų sendraugių valdyba. Iš kairės: Ignas Bandziulis, Dalilė Polikaitienė, dail. Irena Raulinaitienė, Raimonda Kontrimienė, Stasys Kungys ir Dalia Jasiukonienė. Valdybą dar priklauso Algimantas Žemaitaitis. Antano Polikaičio nuotrauka.

Kai reikia aptarti įvykusią parodą

Pirmiausia būtini faktai. Grafikės Irenos Raulinaitienės, gyvenančios Glendale, CA, parodą surengė Los Angeles Ateitininkai spalio 27 d. Šv. Kazimiero salėje. Skubu pagirti, kad viskas — ir sekmadienio popietės temperatūra, ir gausūs žiūrovai, ir kelių rūpestingų moterų pagamintos vaišės bei kava — tobulai derinosi prie maždaug 50-ties gražiai įremtų grafikos kūrinių. Kad ir trumpa, bet džiugi meno šventė.

Pagirtina ir toji skoningai dailininko Dennis Ruff suprojektuota programa. Su ja rankoje sužinai visas ankstyvesnes I. Raulinaitienės kūrybines ekspozicijas ir jos grafikos aprašus leidyklos „Galerija“ išleistame albume (1994) ir žurnale *Lituanus* anglų kalba (1999). Yra čia visų sunumeruotų paveikslų pavadinimai, pernelyg poetiški. Taigi šitaip atsiveria profesionalios dailininkės kūryba. O tai (nei kiek nepeikdamas mūsų labdaros pokylių tradicijos) yra maloni išimtis, tarytum pokerio lošėjo rankoje keturios karalienės. Žinoma, ne keturi karaliai ar tūzai, nes genialių įvykių gyvenime labai maža.

Pradžioje keliais sakiniais grafikę pristatė šių ateitininkų parodų globėja Raimonda Kontrimienė. Tada pati Irena Raulinaitienė dviem kalbom (mat, apsilankę jos tik angliškai suprantantys bičiuliai) paaiškino savo grafikos techninius būdus, ypač kolografiją, kurią naudojant (derinant kelias plokštes), galima išgauti įvairių spalvų forminių vaizdinių. Salėje kabėjo ir kita technika sukurti darbai: monoprintai, iš kartono atpjovų. Žiūrint į paveikslų metus, vyravo sukurti per pastuosius trejus, su nuotaikingais spalvų bei linijų derinimo efektais.

Čia ir glūdi visa įtaigios spalvinės grafikos paslaptis — estetiškas tam tikros jausenos ar būsenos perteikimas. Grafika reikalauja ypatingo subtilumo, taupumo. Ir tuose paveikluose, kur linijų-spalvų santalkos raizgumo yra mažiau, išpūdis didesnis. Iš tų visų pavadinimų, kur įvardijamas sutampa su kūrinio plastika, matyti, jog dailininkė yra lyrikė. Spėju, visa žodinė poetika buvo sugalvota jau po to, kaip sakant, pritaikyta vaizduotės dėka tapu-

siam meno objektui. Tai jos lyg ir kalbinis reveransas kūriniui.

Tad ir skamba romantika paveikslų sąrašė: sapnai, prisiminimai, mintys, vėjokšnis saulėlydžio metu, mėnuliai, aušra lediniuotoj šiaurėj, saulės gimimas, aušra prie Pismo parūdimo tilto, gėlių šokis, rudens nuotaila, saulė ir žvaigždės jūroje... ir taip toliau. Daug kas įsiminė. Kad ir su grakštumu sukomponuotas „Pasakų slibinas“ ar „Indėnų vasara“ bei „Saulės gimimas“ su deramu koloritu. Bet tai tik atmintyje nedinge vaizdiniai. Mačiau, kaip atidesni žiūrovai ir žiūrovės stengėsi paveikslą pusiau abstrakčią plastiką susieti su pavadinimais. Interpretacijai visad siūlomi įvairūs keliai. Juo daugiau meditacinio klaidžiojimo, tuo sėkmingesnė paroda. Šiuo, drįstu tarti, ir pasižymėjo Irenos Raulinaitienės grafikos dėka praturtinta sekmadienio popietė.

Pr. Visvydas

Dievaitis

Atkelta iš 1 psl.

Darbo nedavė net pats Korsakas savo valdomajame Literatūros ir kalbos institute tvarkyti knygas už 50 rb. mėnesiui, kaip K. Boruta buvo prašęs. O juk kadaise buvę ne šiaip sau draugai. Ką bekalbėti apie Vilniaus miesto savivaldybę, kuriai K. Boruta siūlėsi už panašų atlyginimą valyti gatves“. Pasirodo, Katiliams buvo tekę gyventi tam pačiam pastate su Eug. Matuzevičium, kitu poetu, kurio eilėraščiai jam patikę. Daug yra įdomių dalykų, kuriuos sužinom iš Katilienės pasakojimo, bet išpūdingiausia yra tai, kad atskleidžiamas dvasinis P. Katiliaus portretas. Kaip anksčiau prancūzai sakydavo „portrait physique et moral“.

Santraukiniu stilium T. Katilienė charakterizuoja P. Katiliaus asmenybę maždaug šitaip: „Buvo atkaklus, net užsispyręs. Savo sprendimų lengvai nekeisdavo. Visada laikėsi žodžio, pareigos. Buvo disciplinuotas, „organizuotas“, nepasimetęs. Ypatingomis sąlygomis paaiškindavo, kad nereikia blogio daryti ir nereikės bijoti. Blogis pavergia žmogų, sakydavo Katilius. Jis pats pasitikėdavo savimi. Man aiškindavo, kad reikia lygiuotis į prasciau už mus gyvenančius, o ne į geriau turinčius. Tada aš nejausianti graužaties ir visados būsianti patenkinta. Jis daugiau mėgo bendrauti su paprastais žmonėmis, ne su mokytais. Su

valdžio esančiais asmenimis palaikydavo tik būtinus ryšius.

Ėjo kalbos, kad neretai į „karališkas medžiokles“ profesorius kviesdavęs pats Antanas Snieckus, tarytumei norėdama atsipirkti už tuos matematikos namų darbus, kuriuos nusirašinėdavo nuo savo suolo draugo P. Katiliaus Voronežo gimnazijoje. Stirnienos, šernienos, žinoma, būtų, sakydavęs P. Katilius, — bet malonumo nedaug. Nė vienam viršininkui dantų nerodžiau ir nerodysiu (p.324). Buities reikaluose visada pritardavo mano nuomonei ir į smulkmenas nesikišdavo.

Petras Katilius pasižymėdavo aiškia kalba ir staigiais, taikliais sprendimais. Jis nemikšdavo, nenorėdama aiškiai pasakyti, o nutildavo arba griežtai atreždavo. Tokio aiškumo ir mane mokė, kad reikia žmogų išklausyti iki galo. Jeigu kito nuomonei ir nepritari, tai savo galvojimo nereikia piršt kitaip mąstantiems, ypač pastebėjus, kad jis gali bodėtis tavo mintimis.

Nemėgdavo pamokslauti, bet savo maloniu elgesiu patraukdavo kitus. Greit užkresdavo sveiku, šiltu optimizmu. Gerumu stengėsi išrauti blogį. O džiaugsmą sėmėdavo gamtoje, į kurią veržė verždavosi, ieškodamas ramybės ir tikro poilsio“. Tokį prisiminimų audinį išaudė Katilienė 45 bendro gyvenimo ir bendrų vargų bei džiaugsmų metai.

„Esu matematikas. Sunku parinkti žodžius, o gal jų ir nėra, kuriais norėčiau padėkoti profesorui Petriui Katiliui už viską, ką jis yra davęs savo studentams“ (p.340). Taip kuklinasi mokytoja Barbora Petraitytė. Ir visai be reikalo, kadangi tiek jos, tiek kitų buvusių Katiliaus mokinių tekstai nėra besielė, pigiais poetizmais nusėta retorika, o išjausto dėkingumo atšvaitai. Savaime aišku, juose daug panašumų, kadangi visiems imponavo senamadiško inteligento (ne *Homo sovieticus*) po-

vyza, ne pedantiškas steningumas, o jaunatviškas polėkis ir pareigingumas bei studentų atjauta. Visiems prisimindavo žvarbios vokiečių mečio ir pokario žiemos. Vargana tikrovė: „Auditorijos nekūrenamos. Krosnys kaip ledai. Studentai su paltais. Net viena ranka su pirštine. Kartais parkeriuose sustingdavo rašalas. Prof. P. Katilius ateidavo visada tvarkingai. Greitais judesiais nusimesdavo paltą ir pradėdavo paskaitą. Net nepajusdavome, kaip pripratome prie jo tempo.“

„Stebėdavomės jo nubrėžtų linijų tiesumu. Pagal brėžinį aiškindavo teoremą. Taip greit rašydavo lentoje, kad nebespėdavom užsirašyti. Juokaudavom, kad profesorius viena ranka rašo lentoje, o antrąja valo...“

Vadovėlių neturėjome. Reikėjo mokyti iš to, ką buvom užsirašę per paskaitas. Kartais pasitaikydavo ir klaidin-gai užsirašyti. Tik Katilius pasižymėjo dideliu noru mus išmokyti. Paklaustas kantriai aiškindavo, kol suprasdavome. Būdavo patenkintas, kad klausiamo. Kviesdavo prie lentos ir rūpestingai padėdavo. Tada kiekvienam būdavo pasakyta dirbti savarankiškai. Jei sprendėjui prie lentos nesi-sekdavo, šaukdavo mus žodžiu padėti ar ateiti prie lentos ir visiems paaiškinti, jei daugelis auditorijoje nesuprasdavo.

Katilius turėjo daug sąmo-jaus ir humoro. Užsiėmimai praeidavo gyvai, nenuobodžia, pakilia nuotaika, kai būdavo ir labai sunkių klausimų. Darbas auditorijoje vyk-

davo greit ir įtemptai, bet nenuobodžia. Atrodydavo, kad paskaita tik prasidėjusi, tuoj ir baigdavosi. P. Katilius buvo griežtas, bet ir labai teisingas. Dažnai sakydavo: „Kokie jūs būsit inžinieriai be matematikos?! Už jus niekas objektų neplanuos. Jūs sau, ne man mokotės“.

Mums pamokslų, nesakydavo, tik žarstėdavo žodį arba kelis ir būdavo aišku, bet visada linksmai, nepiktai, ramiai ir neužgaunantiai.

Pastebėjęs klaidą, klausdavo, kodėl taip sprendžiau ir reikėdavo aiškintis. Kiti, radę klaidą, numesdavo sąsiuvinį ir žinokis! Dažnai dar gaudavai barti, kad žioplai ir nesi-mokai...“

...Profesorių P. Katilių prisimenu kaip patį geriausią ir labiausiai mano mėgstamą dėstytoją. Jo paskaitos visada būdavo puikiai paruoštos ir aiškiai išdėstytos. Kelias valandas iš eilės galedavo aiškinti ir rašyti lentoje formules iš atminties, be jokio lapelio, kas mus stebino. Tuo pat metu prof. P. Katilius buvo įspūdinga figūra; aukštas, tiesus, gražus vyras, baltai baltutėliais plaukais, išsiskiriantis iš kitų savo šviesumu, geru šypseniu ir mėlynų akių tyrumu, švytintių begaline meile mums, studentams, ir viskam aplinkui. Atrodė, kad neišskenamos atminties, griežtos mąstysenos ir aiškios logikos. Kalbėjo labai gražiai skambančia suvalkietiška tartin. Tada mums, studentams, ypač studentėms, atrodė, kad tai matematikos dievaitis. Atėjęs į auditoriją profesorius mus pajungdavo darban (p.293).

P. Katilius sakydavo, kad jis studentų auklėjimu neužsi-imas, dėstas tik matematiką. Bet profesorius savo būvimu labai teigiamai veikdavo aplinką. Būti jo aplinkoje — jau savotiška pralaima. Todėl verždavomės prie jo. Ypatingai jo švelnus, bet griežtas vyriškumas žavėdavo mergaites“.

Tai vien nuograiobos iš įvairių liudijimų, pabrėžiančių Katiliaus asmenybės spinduliavimą. Gal brandžiausiai susumuoją visas gyvų liudininkų pasisakymų poptekstės Vilniaus universiteto rektoriaus Jono Kubiliaus palydos amžintatven žodžiai:

„Visi, kam teko bendrauti su Profesorium, prisimena jo imlų protą, blaivų požiūrį į gyvenimą, inteligentišką kalbėsena, pagarbą žmogui, išiklausymą į kito reikalus. Nuo jo visada skleidėsi kažkokia giedra rimitis, dvasinė pusiausvyra. Šios savybės traukte traukė prie jo tiek bendradarbius, tiek mokinius. Tikrieji mokytojai moko ne tik klasėje ar auditorijoje, ir jų pamokos, nesibaigia nuaidėjus skambučiu, jie lydi mus visą gyvenimą, o mes jiems dėkingi, ne tik už žinias, bet ir už tą šviesą, kuria spinduliuoja jų asmenybė“.

Petras Katilius. Sudarytoja ir autorė Teodora Katilienė. Vilnius „Mažoji Evelina“ 2002.671 psl.

* Lietuvių rašytojas Vanda Juknaitė, Jurgą Ivanauskaitę ir Renatą Šerelytę pasaulis atrado šiemet spalį vykusioje Frankfurto knygų mugėje, kur Lietuva dalyvavo valstybės viešnios teisėmis. Rašytojos tapo šio renginio žvaigždėmis. Lietuvoje rašytoja V. Juknaitė visuomenei dar žinoma ir kaip gatvės vaikų globėja.

(R. Elta)

Dail. Irena Raulinaitienė savo grafikos meno parodoje š.m. spalio 27 d. Šv. Kazimiero parapijos salėje, Los Angeles, CA. Parodą suruošė Los Angeles Ateitininkų sendraugių skyrius. Antano Polikaičio nuotrauka.

garbinama, negu visi šventieji Romos kalendoriuje! Tavo nuoširdus, mylintis draugas iki mirties“.

Tai tik keletas įdomių laišku iš maždaug 160 šiame rinkinyje. Norisi padėkoti seniai, pas Dievulį iškeliavusiai Abby Richardson, kad štai, net po 111 metų, skaitau jos kruopščiai paruoštą rinkinį nepakartojamų žodžių ir jausmų ano meto žmonių, mokėjusių kalbėtis laiškais. Peršasi mintis, kad anais laikais, pašto karietose savaitės ir mėnesius

keliaus laiškas, žmonės labiau suartindavo, negu mūsų nuoširdus, greičiu ekrane lyg vaiduoklis mirktelejęs „e-mail“. Atiū tau, tolimai, nepažįstama Abby. Tavo sudarytas laišku rinkinys mums, kaip ir tau kadaise, jau prarastas draugas...“

Old Love Letters

Collected and edited by Abby Sage Richardson Eight Edition, Houghton, Mifflin and Company, The Riverside Press, Cambridge, 1891.

Nijolė Jankutė